

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XIX • ч. 39 – 40 • 30. септембра 2009 • ціна 0,20 €

<http://www.rusynacademy.sk>

ПОДІЯ ТІСЯЧРОЧА –

Видання комплетного Євангелія по русиньскы

(ТЕТРАЄВАНГЕЛІЄ вышло в кодифікованім русиньскім языку і выдав го не Пряшівський грекокатолицький архієпископський уряд, як бы то мало быти, але Світовий конгрес Русинів.)

• Символічний образ св. Кірила і св. Мефодія як покровителів писменности і християнської віри Славян, враховано Русинів.

Євангеліє є Божым словом

Терміном „Святе Євангеліє (од Мафтея, Марка, Луки і Йоана)“ означе ся міжді християнами Боже слово, котре было написане святыма євангелістами, супутниками Господа Ісуса Христа на тій Землі перед 2 000 роками. Было написане в грецькым языку, котрым в тім часі бісідовали люде жыючі в Римській імперії. Євангеліє ся читало (співало) главно в церьквах а почас єго співаня на богослужбах віруючі доднесь на знак почливости к Господу Богу стоять...

9. стороча – латиньскы троязычници проти св. Кірила і Мефодія

Першых тісяч років ся в християнській Церькви співало Євангеліє лем в трьх языках: в оригіналі – по грецькы і в перекладах до єврейского і латиньского языків. Так тому было аж до 9. стороча, кідь з Греції пришли на Велику Мораву святы єпископы Кірил і Мефодій, котры Євангеліє переложили до языка, котрым говорила ведуча шляхта на Великій Мораві (Растислав, Святоплук...) і котра ся міжді Русинами доднесь означує язык старославянський.

В 9. сторочу франьскы римокатолици (Віхтінг і далшы) твердо ся поставили проти Євангелія переложеного до тогдышньої живої бісіды – старославянського языка (днесь го означают і за церковно-славянський язык, бо ся ужывать уж лем у церьквах). Латиньскый єпископ Віхтінг, котрый ненавидів вшытко славянське і грецьке, і хотів, жебы ся Славяне (міжді нима і Русины) стали Німцями, твердо ся поставив проти старославянських перекладів Євангелія і просяджовав Євангеліє в латиньскім перекладі. Святы єпископы Кірил і Мефодій много собі вытерпіли од латиників, а як знаме, по смерти князя Растислава ученикы св. Кірила і Мефодія были немилосердно выгнаны з Великої Моравы і потім діяли за ей границями, главно на території історичной Карпатської Руси і в Булгарскім кралівстві...

21. стороча – Світовий конгрес Русинів є отцём Русинів

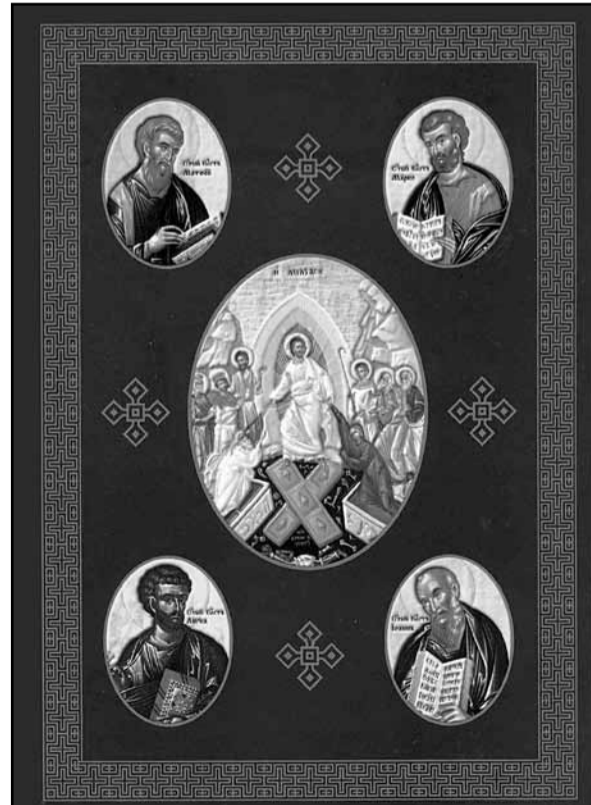
Святе Євангеліє є церковным текстом і зато тот посвятный церковный текст обычайно давать переложити до живої бісіды, друкує і фінанцує єпископ даной єпархії. Так є то в цілім світі. Лем на Словенську так не є.

В тых днях дістала ся мі до рук выще 1 050-сторінкова книга з назвов **ТЕТРАЄВАНГЕЛІЄ Мафтея, Марка, Луки, Йоан**, (Пряшів, 2009). Обсягує в собі переклад святого Євангелія з кірילו-мефодьского старославянського языка до кодифікованого русиньского языка на Словенську. Не было выдане Пряшівським архієпископським грекокатолицьким урядом на челі з ТгДр. Яном Бабяком, ПгД., як бы то мало быти, але Світовим конгресом Русинів. Русины на Словенську не мають свого русиньского єпископства, яким був свяченомученик, василіан Павел Гойдич або єго помічний єпископ, свяченомученик Василь Гопко. Русиньскы грекокатолици на Словенську не мають днесь єпископів-отців, але лем отців (Гірка, Бабяк, Хаутур, Руснак). Днешні словацькы єпископы дотеперь не зробили ніч прото, жебы русиньскы грекокатолици могли чути Боже слово (Євангеліє) у своій материнській русиньській бісіді... Пряшівскы єпископы докінця послідніх 20 років заказуют своїм священникам читати русиньскым віруючим Євангеліє в церьквах у їх материнськым языку, по русиньскы!

Увидиме, як ся заховают к теперь выданому Світовим конгресом Русинів **Тетраєвангелію Мафтея, Марка, Луки, Йоан**? Книжка была выдана вдяка невтомній роботі новодобого Духновича – о. ТгЛіца Франтішка Крайняка з Камюнки (окрес Стара Любовня) і єго сполупрацовника, Осифа Кудзея з Нягова (окрес Міджілабірці), котры ю перекладали русиньскы єпископы докінця послідніх 20 років в сучасного кодифікованого русиньского языка, а што є інтересне, же книжка є выдрукована так, же в першій половині є русиньскый текст в азбуці, а в другій половині книги є тот самый текст по русиньскы латиників. Языковов редакторков є ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. з Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові. Коректуру зробили: о. Ярослав Поповець із Чірча, о. Іван Барна зо Светлиць, о. Мілан Ясик із Чабин, автором графічної управы є о. Мартін Костілик із Гунковець.

о. Йосафат Владимір ТІМКОВІЧ, ЧСВВ, Кошыці
website: www.spravny.narod.ru, e-mail: jvtosbm@yahoo.com

П. С.: **Тетраєвангеліє теперь за выгодну ціну 25 євр мож купити:** в редакції Русин і Народны новинкы, тел.: 0905 470 884, i-мейл: rusyn@stonline.sk або на адресі: о. František Krajňák, 065 32 Kamienka 140, tel.: 052/432 15 57, e-mail: f.kraj@centrum.sk

• Прекрасна фарбна обалка, годна обсягу, котрым муть Євангелія од Мафтея, Марка, Луки і Йоана, што споены до єдного высше тісячсторінкового ТЕТРАЄВАНГЕЛІЯ – дотеперішнього верховного животного діла о. ТгЛіца Ф. Крайняка, котрому помагав колектів далших сплутворців.

Присвячений памяти Ю. Ставровского-Попрадова

Хосенный одборный семинарь

24. септембра 2009 у СНМ – Музею русиньской культуры в Пряшові одбыв ся міджінародный одборный семинарь під назвов Юлій Ставровський-Попрадов: аналіза жывота і творчости, присвячений юбілею того писателя-русофіла –110 років од єго смерти. Акцію зреалізовало Русиньске культурно-освітне общество А. Духновича в сполупраці з Музеєм русиньской культуры і Словенськы асоціації русиньскы организаций із центром у Пряшові і з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР – програм Культура народностных меншын 2009 і міджінародного проекту Активіта – Новодоба історія Русинів у світі.

Вступом до семинаря была презентация выставки материалов о жывоті і творчости Ю. Ставровского-Попрадова і єго сучасників із подробным выкладом председы общества А. Духновича – Мгр. Гавриіла Бескида. Семинарь офіціально отворили: директорка музею, ПгДр. Ольга Глосківа, др. н., і председа общества А. Духновича, Мгр. Гавриіл Бескид.

В главній части семинаря зо своїма рефератами выступили: ведучій Выскупного центра карпатістики в Ужгороді, Валерій Падяк, к. н., на тему **Юлій Ставровський-Попрадов на сторінках ужгородських новинок „Новый Свѣтъ“ з років 1871 – 1872**, директорка Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові (ІРЯК ПУ) ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. на тему **Русиньскый языковий вопрос в періоді жывота і творчости Ю. Ставровского-Попрадова**, асистентка ІРЯК ПУ, ПгДр. Марія Мальцовска говорила о **Ю. Ставровскім-Попрадові як застанцієві кірילו-мефодьской традиції Русинів у сатиричнім творі „Войчицькый чудотворець“**, історик Сполоченьско-научного інштитуту САН у Кошіцях, ПгДр. Станіслав Конечні, к. н., презентовав тему **Карпатскы Русины в періоді дуалізму і Ю. Ставровского-Попрадов**, Мгр. Гавриіл Баскид із Пряшова выступив на тему **Шпеціфічності оцінюваня жывота і творчости Ю. Ставровского-Попрадова історіками і літератами в різных історично-політичных періодах (Др. Н. Бескид, доц. Др. О. Рудловчакова, доц. Др. Ш. Добощ)**, а на конце выступив ведучій Русиньского научного інштитуту в Будапешті, ПгДр. Тібор Міклош Поповіч, к. н., котрый в короткості представив **Ставровского-Попрадова в літературно-выскупній творчости Др. Николая Бескида**.

Коротка біографія

Дакотры нашы читателі наісто мають інформації о Ю. Ставровскім-Попрадові, але многы не знають скоро ніч, а про тых хочу увести пару основных даней, які мали своє місце і на выставці у звязи зо семинарем. Народив ся **18. януара 1850** у Суліні, Старолюбовнянского окресу, в родині священника. Быв священником, поетом, публіцистом, фольклорістом, етнографом, філологом. Учів ся в Суліні, Подолинці, левочкській гімназії, потім у пряшівській гімназії (1863 – 1868). А тогды уж зачав публіковати в ужгородських новинках „Свѣтъ“ із додатком ку призывку „Попрадов“, од рікы Попрад, котра текла коло єго родного села Сулін. Як схопного абсолюента пряшівской гімназії Пряшівска єпархія послала го в р. 1868 штудувати на Будапештську універзіту, де ся учів у Централній богословській семинарії. По скінчіню семинарії служив як священник в Орябині (1874 – 1876), потім в роках 1877 – 1878 робив у канцеларії єпископа Николая Товта у Пряшові. Але він був неспокойный із мадьяричнов політиков того єпископа, зато прияв пропозицію Адолфа Добрянського одыйти до Чертіжного на місце небогого священника Михала Бескида, де перешов 2. мая 1879. Ту русофілство поета зміцніло, але він, на розділ од Добрянського, не ідеалізовав царську Росію. Одсуджовав як царську Росію, так і австро-угорську монархію. Єго поезія, позначена впливом поезії А. Пушкіна і М. Лермонтова, пересычена патосом протесту проти мадьяризації, сарказмом на адресу зрадной інтелігенції і ніжнов любовов к своему народу („К угро-русским“, „К моему народу“, „Спиш“, „Тупая печаль в чужинѣ“ і ін.). Опубліковав і пару работ з етнографії і фольклору („Очерки изъ попрадской Руси“, „Сказки изъ спишской Руси“, „Ярмарка в одном городѣ вышняго Спиша“, „Русские пословицы“ і ін.), статі з лінгвістики („Нѣчто о благозвучіи славянскихъ языковъ“, „Нѣчто о буквѣ „ѣ“, „Нѣужели писати намъ абецадломъ?“), статі о історії („Отношение венгро-русскихъ к мадьярамъ“, „Нѣчто об образованіи венгро-русского народа“ і ін.). Єго публіцистичны работы ся визначуют глибоким патріотизмом, знанєм історії і жывота людей пряшівской области, котры публіковав у новинках „Свѣтъ“, „Новый Свѣтъ“, „Карпат“, „Листок“ і інших. Умер **27. марца 1899** у Чертіжнім, Міджілабірського окресу, де є і похований.

3 выступів двох реферуючих

Кідь споминаме публіцистичне діятелство Ю. Ставровского-Попрадова, то оно было барз богате. О нім много повів першый реферуючий – Валерій Падяк, к. н., котрый, выходячі зо своєї у 2006 році выданой публікації „Ужгородський тижневик „Новый Свѣтъ“ (1871 – 1872): Анотована бібліографія матеріалів та (Продовжіня на 2. стор.)

• Погляд на часть участников міжнародного одборного семінара „Юлій Ставровський-Попрадов: аналіза жывота і творчості“, котрый быў у засіданні Музею русиньской культуры в Пряшове 24. септембра 2009. Зліва реферуючі: В. Падыяк, к. н., ПгДр. А. Плішкова, ПгД., ПгДр. М. Мальцовска, Мгр. Г. Бескид і ПгДр. С. Конечні, к. н., справа дакотры участницы: Г. Лацова, М. Забавський, Ш. Крушко, С. Лысинова і Ю. Молнар.

Присвячений памяці Ю. Ставровского-Попрадова

(Закінчіня з 1. стор.)

історичний нарис“, спомянув у своїм рефераті, же новинки „Новый Свѣтъ“ выходили як єдини в тім часі, які приносили статі зо жывота підкарпатських Русинів, а міджі ей найактивніших корешпондентів належав Юлій Ставровський, в данім часі студент богословской семінарії Пештської універзіты. Як повів В. Падыяк, „сам Попрадов дав у новинках дость шыроке поясніня, чом він (як представитель москвофильского напрямю) так активно пише до „Нового Свѣта“ і кличе до той работы других тогда, як внуторный ідейный розкол одбив од народного діла многих активістів:

• У Музею русиньской культуры у Пряшове семінарь створила і участниця привітала директорка – ПгДр. О. Глосікова, др. н.

„Сыны, за благо своего племени прежде столь ревня, сыны народа разединились и отделились из поприща всенародной дѣятельности, и поступают от тех пор так, будто бы в их сердцах любовь к родному племени была погасла. Все таки не отчаивайтесь намъ, пусть оживляетъ насъ надежда, что печальное сіе положение въ короткое время перестанетъ, и тепершняя вражда взаимному согласію и любви мѣсто сдѣлаетъ. Но пока то станется, пока старшіе нашего народа междусобно враждуютъ – обяязано молодое племя народа силами соотвѣтственно дѣйствовать. Молодому человеку – по крайней мѣрѣ у насъ между тепершними обстоятельствами – не пристойтъ участвовать въ спорахъ старшихъ людей. Должность молодца лишь народъ свой любить и по возможности благу его споспѣшествовати. У насъ находится теперъ только одна газета, „Новый Свѣтъ“, если сія пропадетъ, можемъ опять 5-10 годовъ ждати, пока другую получимъ; вѣдь извѣстно, сколь много труда и времени стоило нѣкогда основаніе газеты „Свѣта“. – „Новый Свѣтъ“ нужно потому на всякій случай содержать и от гибели сохранить; и если сего старшіе не дѣлаютъ, нужно то дѣлати намъ молодымъ...“ („Новый Свѣтъ“, 1872, ч. 32).

Як конштатовав В. Падыяк, многы публікації Попрадова у новинках „Новый Свѣтъ“ доднесь малознамы нашым

высумникам історії і культуры Русинів, а цілком боком зістає велика історична робота молодого Попрадова, што ся друковала в семох чіслах новинок під назвов „Короткая исторія приведенія руссаго народа въ христіанскую вѣру“ (1872, ч. 44-50).

Реферуючі спомянув і то, же кідь у децембрі 1872 року, на самый Новый рік, было ясно, же новинки „Новый Свѣтъ“ уж не будутъ веце выходити, ей редактор Віктор Гебей у послідній редакційній статі (ч. 50) подяковав пятём найактивнішим сполупрацівникам новинок, міджі котрыма быў і Ставровський-Попрадов.

Жебы похопити языкову і народностну орьєнтацію Попрадова, треба спознати тогочасный языковый контекст, в якім ся розвивали і погляды писателя і публіцисты Попрадова. К той темі выступила ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., яка увела: „В контексті домінуючій великоруськой орьєнтації в русиньскій соціеті русиньскы дѣятелі остро одмітали выштык, што было українське. Документуютъ то їх высловы на адресу галицьких Українців, окрем інших, і поета русофильской орьєнтації Юлія Ставровского-Попрадова. Він галицьких Українців назвав радікалами, котры розбиваютъ єдинство руського народа, до котрого, подля нѣго, належатъ і Русины в Угорьску. О українськым языку, котрый ся в Галичі певно уяв, конштатовав, же про Русинів є чуджий і зато го не можуть прияти... Пробы завести російскій языкъ як єдиный літературный языкъ нїгда не были общім явом так на Підкарпатській Русі, як ани в пражіській области. Проти надхненціям, вызываючім к языковій єдноті на базі російского языка (тзв. русофілам), яка мала привести і к зьєднотію народному, выступили тзв. „народовці“ респ. русинофілы – Юрій Жатковіч, Ядор Стрипський, Михайло Врбель – прихыленці думкы властного материньского языка і самостатного народа, котры ся вызначніше зачали проявлєвати в посліднім десятирочу 19. ст. Народна орьєнтація ся сперала прияти російскій языкъ за списовный языкъ Русинів, бо собі тьж усвідомлєвала, же ани містне жытельство, ани лідры русофильской орьєнтації, списовный російскій языкъ не знали, што значіло, же русиньскій читатель без учіня ся того языка, без знаня єго граматікы і без словника або ходем даяких высвітлінь лем тяжко може порозуміти писаному тексту в тім языку. Народовці ся в своїй роботі заміряли на презентацію історії, фольклору, але в першій ряді языка містного жытельства...“.

То лем дуже курта характеристика языковой ситуації того періоду міджі Русинами на Підкарпатській Русі і в пражі-

шівській области, де окрем русофильской і русинофильской, была іщі третя – українофильская орьєнтація. В той добі Ставровський-Попрадов стотожнив ся з русофильсков орьєнтаціей і писав свої творы і статі по великоруськы (респ. „общерусски“). Рішіня языкового вопросу векшына русиньскых лідрів другой половины 19. ст., у тім числі і Ставровський-Попрадов, віділа в пріяту „общерусского“ языка за списовный языкъ Русинів. Шкода, же тогды не порозумів, як і многы представителі русиньской інтелігенції на споминаній території в тім часі, же єдина можливість пережытя языка Русинів і захованя їх ідентичности, є сохранити, поужывати і розвивати властный русиньскій язык, котрый треба і кодифіковати, што ся стало аж скоро о 100 років по смерті Юлія Ставровского-Попрадова.

Двоітый юбілей

По офіційній, одборній части міжнародного семінара, присвяченого жывоту і творчості Юлія Ставровского-Попрадова, одбыла ся часть неофіційна, славностна, присвячена енергичному сучасному юбілантові. В рамках нѣй участниця семінара приговорами, дарунками і букетами квіток поздравили главного організатора акції – Мгр. Гавриіла Бескида, котрый 28. септембра 2009 ослиав свій 80. народнины. А, самособов, наконець акції, як то звыкне быти при таких святах міджі Русинами, выштыкы заспівали юбілантові *На многая і благая літа* і пожелали му много здоровья і сил в роботі про русиньскій народ.

А. ЗОЗУЛЯК, фоткы автора

• Найвекшы букету квіток дістав главный організатор і юбілант в єдній особі – Мгр. Гавриіл Бескид од Г. Глосіковой в мені працівників Музею русиньской культуры у Пряшове.

Штату, што є штатне, народу, што є народне!

Ситуация, котра ся розвинула навколо закона о штатнім языку, є выштыкым наісто знама. Мадяри, репрезентованы председом СМК Палом Чакієм, суть обвинєваны за vznikнуте напята міджі Словенськом і Мадярськом. К тым, котры критізують погляды Мадяря, належатъ і многы Русины. Аж єм несподіваний, з яков ненавистєв ся многы высловлюють на їх адресу, главно на адресу пана Чакія, але і пана Бугара. Дакотры з них суть агресівнішы, як ортодоксны Словаки зо Словенської народної партії. Прошу ся: чом тільки ненависти і критікы яказ з боку Русинів? Чом праві Русины обгаюють закон о державнім языку, причім правдоподобно переважна векшына тот закон ани не познать? Тадь сьме то праві мы, Русины, котры маме скусеность з твердов асімілаціей, протирусиньскыма поглядами і уражками на адресу Русинів главно з минулости, на што многы доднесь терпылять і к своему русиньскому походжіню ся прото ани не голосять. Што словакізація літургичных обрядів по русиньскых парохіях, іронія і підцінєваня вірників, котры ся голосять к своему материньскому языку і жадають єго жываня в церьковнім жывоті? Не можеме предці быти согласны з поглядом – „на Словенську по словенськы!“ Про народностны меншыны є то ліквідачна теорія. Мадяри бісідуютъ ай за нас о дотримованю прав народностных меншын, о решпектованю і

розвиваню материньского языка каждой народностной меншыны на Словенську.

Ясно, же мають в мерьку в першій ряді свої інтересы, але їх пожадавкы суть і нашыма. В тім, што ся тыкатъ наших проблемів, бы сьме їх мали підпорити. Будьме дипломатами

ЯКИЙ ВАШ ПОГЛЯД

і ходем ся стримаіме таких вырочів, же сьме зо выштыкым спокійны і новий закон о штатнім языку ся нас не тыкатъ! Самособов, же як славянськый народ інакше ся позераме на словенський языкъ як Мадяре, котры суть угро-фінськым народом. Мы Русины го овладаме на добрій уровні і без проблемів ним комуникуєме. Але згодниме ся на тім, же закон комусь барз хыбовав і був пріяты в найнегоднішій часі, што збыточно выкликало напята. Треба повісти ай то, же в многых єго установлєнях є неясный выклад дакотрых параграфів і може быти знеужытый тьма, котры над єго практичнов реалізаціей будутъ дозерати. Признаіме сі, же Словенсько матъ днесь много важнішых проблемів, як є языковой закон!

Можеме дискутовати о многых высловах Чакія, о політіці

Будапешту, о тім, ці є огрозена єднота території Словенська і ці походованя ґардістів за Дунаєм є реалнов грозбов нашой штатности. Не зо выштыкым мусиме быти згодні. В кождім припаді Чакія, як представитель народностной меншыны є чоловік, котрый знає, што хоче, стоіть за своєй народностєв, обгаює ей права, є на ню гордый і не ганьбитъ ся то наголос повісти. На розділ од Русинів, котры суть зо выштыкым спокійны і мають проблем отворено ся проявити (іщі так на фольклорных фестивалах своіма співанками і танцями). Кідь бы сьме были як Мадяри, наша церьковна верхность бы, напр. не доволила словакізовати церьковны обряды і іґноровати жадости русиньскых вірників. Але і в шыршій історичній контексті – бланція єствованя Русинів як європского народа бы была інакша.

Наконець хочю акцентувати то, же Русины не суть за розбиваня републікы, сьме проти націоналізму і проявів насилства. Але стійме на боці тьх, котры суть смілішы як мы, обгаюють народностны меншыны, їх народностны права, бо єдно є быти добрым обчаном Словенської републікы, а друге – быти гордым прислушником народностной меншыны, котра жыє на Словенську, з ей уставными правами! Думам, же платить – штату, што є штатне, народу, што є народне!

Др. Петер КРАЙНЯК, Пряшов

НАД ОСКАРОМ НЕ РОЗДУМУЄ...

Молодий амбіційний фільмовий умілець. Через об'єктів фільмової камери відкриває „другі світи“ сучасного віджіння реаліти. Фільмовий режисер і сценаріста **Марко ШКОП**. По успішнім фільмі **Іншы світы** (*Iné světy "made in Šariš"*) сперед трьох років приходить прашівський родак знову к фільмовому позерателю, тепер з фільмом **Осадне**, за котрый здобув на Міджінароднім фільмовім фестівалі в Карловых Варах 2009 ціну за найліпший документарний фільм над 30 минут. Наісто не повів наступаючий молодій генерации фільмових творців послідне слово.

• Талантований режисер документарних фільмів, родак із Пряшова – Марко Шкоп.

■ На зачаток: Чусте ся быти Пряшівчаном, або уж Братіславчаном?

– Все буду Пряшівчаном. В Братіславі жыю од свого одходу на високу школу, нашов ем ту много приятелів, безпеку і міста, котры люблю, але нігда ня не напало повісти, же ем Братіславчаном. На другім боці, міджі Братіславчанамі мам много камаратів.

■ Де є Ваше коріння?

– Обидвоє мої родічі походять зо села Кривяны коло Липян. Там ем переживе свое дітинство – літні вакації. Там ем ся стрітив з Яном Лазориком, зберателём народной творчости і скучочным пророком наших часів. Кідь ем у Пряшові довшыи час, все за ним зайду.

■ Як vznikла идея на фільм „Осадне“? Не мав ся тот фільм звати „Европскы політїкы“? Чом наконець назва „Осадне“?

– При творіню фільму є то так, же кідь зачінать новыи проєкт, мусить мати даяку назву, і кідь часто є то лем робоча назва. Уж од зачатку ем знав, же фільм ся не буде звати „Европскы політїкы“, але тогды ем не мав ліпшу ідею, чекав ем, ці мі дашто не прийде до драгы в часі творіня фільму. Раз ем назву змінив на „Осадне-Брусел-Осадне“, но наконець ем ся розгоднув про

простішу назву і чісте рішіня: „Осадне“. Так, як чеськы „Želary“, казахскый „Тулпан“, або босняньско-хорватскый „Севдаг“.

■ Чо хоче фільмовому позерателю повісти фільм „Осадне“ і што є главным посолством того фільму?

– Фільм приносить жылотну дорогу старосты Ладіслава Мікулашка і православного священника Петра Сорокы. Є о їх пути з Осадного до Бруселу і назад до Осадного. Є то фільм о планах, котры сі люде вытворяють, росповідь о боях, котры ся пустиме боєвати. Заедно є то росповідь о реаліті, з котров не мож гнугти, і о каждоденности, котра нас часом убивать, но даколи помагать забыти. Але даколи ся ходем о дашто покусиме... „Осадне“ є мала велика росповідь.

■ У Ваших фільмах є обсаджованыи прашівскыи карікатуриста Федор Віцо. Пасує Вам ёго натурел?

– Федор Віцо є ориґнальний чоловік. Поважую сі за честь, же можу быти ёго приятелём. У фільмі пропойт наших протагоністів з Осадного з европосланцями і приємным чоловіком Міланом Галём. Федор потім спроваджать „делегацию“ з Осадного до Бруселу і припопрює ситуації своїм неповторным гумором. Од зачатку ем хотів, абы „Осадне“ было фільмом, в котрім є много гумору а думам сі, же ся то і подарило.

■ „Осадне“ є документ і о Русинах. Яке мате одношіня к тій народности?

– Любить ся мі Федорів афорізм: „Русины суть як тот сніжний муж – Yeti. Каждыи уж о нім чув, але ніхто го іщі не відів.“ Є на шкоду, же Русины ся як народ не просаджують веце і барз гладко сплывають у майоритній сполочности. Федор є в тім напрямі активный і зато го обдивлям. Думам, же і наш фільм дакус спрота-

гує Русинів.

■ Накрутити фільм значить – мати фінанції. Як сьме доказали фінанчно забезпечити проєкт фільму і хто бы ёго сполутворцём?

– Фільм vznikнув у першім ряді вдяка грантової підпорі Міністерства културы, чеськый копродукцный партнер забезпечив кінематографічний грант МЕДІА і фільмову камеру. Часть звуковой техники сьме мали од Словеньской телевізії. Єм рад, же кампані фільму допомогли многы позорователі з выходного Словеньска. Вірю, же ся не нагнівають, кідь спомяну імена: Владо Вокаль, Душан Доляк, Міхал Міценко, або і лікерка Ванало зо Свідника, котра нам на премеры додала русиньску боровічку. Вшыткым ім належить велике подякованя.

■ Кідь порівнаєте „Іншы світы“ і „Осадне“, в чім суть одлишны?

– Обидва фільмы сьме робили в єднанім авторьскім зложіню, камеру робив Ян Меліш, стриг Франтішек Крагенбіл. Інакше, то суть одлишны фільмы, не чекайте продовжованя „Інших світів“. Як режисер ся не хочу повторяти, хочу глядати дашто нове, випробувати інакшыи приступ. Експериментованя є споене з різиком, але без неґо бы ем ся заставив і не посував бы ем ся допереду. Осадне є фільм, котрый мать свою выповідь і зосереджує ся на акції коло двох главных героїв. По кошатій мозаїці у фільмовій есеї „Іншы світы“, ся новыи фільм концентрує до прямолінійной дієвой лінії і мав бы выпровоковати глубше сочуваня з протагоністами.

■ Як сьме переживали атмосферу в сполочности світових целебрїт, котры были участны Фільмового фестівалу в Карловых Варах?

– Я целебрїты ніяк шпецїально не переживам, то значить ани целебрїты типу Андреа Верешова. На другім боці, герця Джона Мелковіча сі ціню, ёго Валмонт у фільмі „Небезпечныи знамосты“ є великым герецькым світлом. Мій особно найінтензивніший зажыток з Карловых Варів є самособов споеный з фільмом „Осадне“, бо тото ем переживав найвеце. Мав ем перед проєкціов трему, але допало то веце як добрі, овації публікы стояли за то. Єм зведавый, як фільм прийме публіка в Пряшові.

■ Бісїдує ся, же за селом Осадне кінчить путь. Кінчить ся і Ваша фільмарьска, або уж мате в голові далшыи проєкт, котрый забодує в Карловых Варах?

– Не роздумую тепер над новым проєктом, чую ся барз сконаныи. Кідь але прийде в справнім часі добра тема, чоловік ся надхне... і уж му ніт помочі...

■ По тых успіхах ся напрошує вопрос: Што буде далшое мотиваціов про фільмову творчость режисера Марка Шкопа? Жебы премія Оскара?

– Кідь бы ем роздумовав над Оскаром, быв бы ем зріпый, як мы дома гвариме, на навціу к докторови Каркошкови – психіатрови. Мій тім робить авторьскы креатівны документарны фільмы, а не комерцію про масову публіку, но наперек тому думам, же фільм ся буде позерателям на Словеньску любити.

За розговор подяковав
Др. Петро КРАЙНЯК, Пряшів
Фоткы: www.artileria.sk

• Тройця творців документарного фільму ОСАДНЕ: (зліва) стригач Ф. Крегенбіл, режисер М. Шкоп і камераман Я. Меліш, котры на 44. Міджінароднім фільмовім фестівалі пришли до Карловых Варів нелем з новым фільмом, але і з рецесістичныма малыма „карпатьскыма“ медведиками, як сімболом Русинів, жебы 12. юла 2009 одышли нелем з нима, але і з Кришталовым глобусом – оцінілём за найліпший документарний фільм над 30 минут. Также талісманы ім „принесли щастя“, зато їх так ціловали.

В Цернині – фестівал по новім

13. септембра 2009 у Цернині, Свідницького окресу, был 4. річник фолклорного фестівалу під назвов **Із сокровища наших предків у рамках Днів русиньскых традицій**.

В чім был тот річник фестівалу новым? Же першыраз Сільскый уряд у Цернині і Піддукляньскый освітний центр у Свіднику го організовали в сполупраці з Русиньсков обродов на Словеньску. Новым был тот річник і тым, же почас фестівалу прошли три акції сучасно. Окрем богатого культурного програму, про жытелів села был приправлений святочный акт у звязи з Днём почливости ку старшым, в якім і вшыткых церниньскых юбілантів поздравили і обдаровали дарунками і квітками. Але найвекшов новостев того фестівалу было то, же вшыткы выступаючі ся на тім річнику представили першыраз. Были то фолклорныи группы **Брежінка** з Містиска, **Медуліенка** з ОШ на ул. Карпатьскій у Свіднику, солісты **Карінка Полігова**, **Анна Порачова**, цїмбалова музика **братів Коларовых** із **Колачкова** і ін.

Фестівал ся реалізовав вдяка фінанчній помочі Міністерства културы СР і председы Пряшівского самосправного краю Петра Худіка.

У Стебнику – Магурьскы славности

6. септембра 2009 у звязи з юбілеєм – 595 років од першого писмового документу о селі Стебник, Бардеєвского окресу, Сільскый уряд у Стебнику зорґанізовав **16. річник Магурьскых славностей**.

Частев славностей было святочне одгаліня памятной таблы вызначному представителю збойницького руху на северовыході Словеньска і в сусіднім Польску – Андрієві Савкови (приблизно 1619 – 1654). Споїня славностей із одгалінём таблы не было нагодным, бо в тім році собі припоминаме 390 рококів од предпокладаного датуму народжіня А. Савкы. Памятна табла є на великім природнім каміню перед Сільським урядом у Стебнику. Двоязычный словеньско-русиньскый текст на таблі, доповнений штілізованим образом карпатьского збойника, говорить, же табла є одгалена „нашому родакowi, котрый обгаєвав права підданных“.

У богатім культурнім програмі славностей успішно выступили і потішыли публіку: **Якуб Кучечка**, **Патріція Семанова**, **Сімона Яцулякова**, **Моніка Кожена** зо Стебника, **Біанка Фелеґіова**, **Марія** і **Патрік Шуркаловы** з Бехерова, **ФГ Кокавчан** із Кокавы над Рімавіцов, а самособов, домашня фолклорна група **Стебничанка**, котра святкує 15 років своєї екзистенції. Тій групі під веджінём **Анны Сташковой** і **Івана Сидора** подяковав за дотеперішне культурне діятельство і пожелав іщі много успішных років про радость позерателів і слухачів староста села **Штефан Кучечка**.

НАРОДНІ НОВИНКИ

48 Prešov, SR. Tel.: 051/772 56 29. Передплатне на рік 8,50 €, до сусідніх штатів – 21 € або 29 \$, до загранича поштов II. кл. 39 \$ або 26 €, поштов I. кл. 44 \$ або 30 €, заплатити мож і в редакції, банковым переводом або поштовов поукажков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, robocška Prešov. Регістрачне ч. **EV 327/08, МІС 49 438**. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Выдавать Русин і Народны новинки. Реалізоване з фінанчнов підпоров Міністерства културы СР – програм Култура народностных меншын 2009. Шефредактор: Мір. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Adresa: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081**

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2